

»Dobre razmere so najboljši čas za reforme.«

Barbara Perko, Foto: S.F. / mediaspeed.net

Učinkovitejša raba virov v zdravstvu bi lahko dolgoročno obvladovala izdatke, ne da bi ogrozila dostop do kvalitetne oskrbe. To med drugim pravi István Székely, ki je pri generalnem direktoratu Evropske komisije za gospodarske in denarne zadeve pristojen za Slovenijo.

Zadnjih nekaj let ste imeli priložnost od blizu spremljati napredek v Sloveniji. Kako bi ocenili trenutno stanje v Sloveniji?

Slovensko gospodarstvo se od leta 2013 močno krepi in makroekonomske napovedi so zelo pozitivne. Rast je krepka, s povečanjem prispevka iz zasebne potrošnje. Večajo se tudi naložbe, medtem ko se krepijo posojila podjetjem. Mogoče še najbolj pomemben je podatek, da so bila v zadnjih dveh letih ustvarjena nova delovna mesta ob zmerni realni rasti plač.

Gre za pomembne dosežke, ki pomagajo tudi Evropi in evroobmočju. Če se spomnimo na razmere v Sloveniji pred štirimi leti, mislim, da to predstavlja še en dober primer, kako lahko strateški ukrepi in dobro sodelovanje z evropskimi institucijami znatno izboljšajo življenje ljudi. To seveda ne pomeni, da na tem področju ni več izzivov, a brez dvoma si Slovenija zasluži priznanje za ta dosežek.

Katere odločitve so po vašem mnenju Slovenijo pripeljale v položaj, v katerem je trenutno?

Slovenska oblast je od sredine leta 2013 hitro in odločno ukrepala, da bi stabilizirala bančni sektor. V tesnem sodelovanju z evropskimi institucijami in skladno z najvišjimi mednarodnimi standardi je izvedla celovit pregled kakovosti premoženja in stresni test. Na podlagi rezultatov so bile največje banke v domači lasti dokapitalizirane. Ustanovljena je bila Družba za upravljanje terjatev bank, ki je prevzela problematična posojila poslovnih bank. Pregledan je bil bančni regulativni okvir, občutno se je okrepil tudi bančni nadzor. Druga največja banka je bila privatizirana in danes ta banka raste.

Da bi odpravila neučinkovitosti v podjetjih v lasti države, je slednja vzpostavila celovit okvir za upravljanje podjetij v državni lasti, da bi tako omogočila njihovo neodvisno upravljanje. Ustanovljen je bil Slovenski državni holding, da bi centraliziral lastništvo in upravljanje podjetij v lasti države.

Slovenija si zasluži priznanje.

Parlament je leta 2013 potrdil seznam 15 podjetij, ki jih je treba privatizirati.

Za olajšanje prestrukturiranja podjetniškega sektorja je bil pripravljen celotni načrt za prestrukturiranje, nova zakonodaja o plačilni nesposobnosti pa je ponudila več možnosti za prestrukturiranje. Reforme na trgu dela so izboljšale prilagoditveno sposobnost gospodarstva.

Kje je Slovenija naredila napake? Katere odločitve niso bile najbolj primerne?

Neuravnoteženost, ki je pripeljala do krize v letu 2008 in do dvojne recesije v obdobju 2012-2013, je izhajala iz različnih elementov. Tudi iz tega, kako je bila izvedena množična privatizacija v 90. letih in iz (ne) odzivanja na pregrevanje gospodarstva pred krizo.

Množična privatizacija je imela za posledico prevlado velikih svežnjev delnic v lasti države, to pa je bilo prepleteno še s podjetji in bankami v državni lasti. Vse skupaj je pripeljalo do napačne razporeditve sredstev in je oviralo naložbe tudi iz tujine. V takem okolju sta poceni likvidnost in šibko korporativno upravljanje mnogih podjetij, ne samo tistih v lasti države, vodila v prekomerno rast kreditov in nizko alokacijsko učinkovitost.

Slednje je še poslabšala slaba ocena tveganja in slabi posojilni standardi. To je privedlo do nevdržnega razcveta investicij in pretiranega vzvoda podjetniškega sektorja. Kombinacija visoke stopnje državnega lastništva in slabega upravljanja je imela tudi precejšnje fiskalne posledice, in sicer približno 13 milijard evrov v obdobju 2007-2014 oz. eno tretjino BDP-ja leta 2014. Fiskalno breme je vključevalo stroške stabilizacijskih ukrepov finančnega sektorja in izpad dobička podjetij v državni lasti (v primerjavi z zasebnimi podjetji).

Ko je nastopila kriza, se je predolgo čakalo z nujnimi korektivnimi ukrepi. Čakalo se je veliko dlje od tega, kar bi začetne negotovosti o teži neravnovesij upravičevale. V tem pogledu so imele pomembno vlogo institucionalne ovire, npr. uporaba referendumov za preprečevanje reform. Poleg tega je bilo pomanjkanje soglasja o izvajanju pomembnih ukrepov pogosto posledica močnih interesov.

Katera področja po vašem mnenju predstavljajo največja tveganja za Slovenijo? Kako bi se jih lotili?

Kriza je znatno zmanjšala potencialno rast Slovenije, tudi zaradi manj naložb od leta 2008. Ukrepi za zmanjšanje ovir za naložbe in izboljšanje dodeljevanja sredstev so potrebni za pritegnitev zasebnih naložb, tudi iz tujine. Medtem ko se je pritok tujih neposrednih naložb v zadnjih letih povečal, zaloge ostajajo nizke v primerjavi s primerljivi državami.

Javni dolg se je od začetka krize povečal za skoraj štirikrat in dosegel več kot 80 odstotkov BDP v letu 2015. Čeprav je od takrat delež dolga začel počasi padati in je zdaj pod povprečjem evroobmočja, še vedno ostaja pomemben vir ranljivosti. Poleg tega se Slovenija zaradi staranja prebivalstva sooča z

največjim izzivom dolgoročne vzdržnosti v EU. Da bi rešili ta izziv, so nujne reforme, predvsem v zvezi z razmerjem med upokojitveno starostjo in pričakovano življenjsko dobo. Učinkovitejša raba virov v zdravstvu bi lahko dolgoročno obvladovala izdatke, ne da bi ogrozila dostop do kvalitetne oskrbe.

Delež državnega lastništva ostaja visok. Na splošno podjetja v državni lasti v primerjavi s preostalim gospodarstvom slabše poslujejo, navkljub nedavnim izboljšavam, ki so posledica novega sistema upravljanja podjetij. Nadaljnje zmanjšanje državnega lastništva v sektorjih, kjer je v primerljivih državah država običajno manj izrazita (npr. v proizvodnji široke potrošnje, kemični industriji, turizmu in prostem času), bi lahko izboljšalo dodeljevanje sredstev, prineslo nova znanja in izkušnje v sektorje ter povečalo naložbe.

Evropska komisija je Sloveniji priporočila, da končno sprejme in začne izvajati predlagano reformo zdravstvenega sistema. Kakšne bi bile po vašem mnenju posledice za Slovenijo, če se to ne zgodi do konca leta 2017?

Kot smo videli na drugih področjih in na začetku krize, bi zaradi zamika zdravstvene reforme, te neizogibne reforme, kasneje postale bolj boleče in drage. Ob že tako visokem javnem dolgu bi bilo neizvajanje reforme še toliko bolj škodljivo za makroekonomsko stabilnost.

Reforme zdravstvenega sektorja so ene najzahtevnejših reform glede na zapletenost sistema ter prisotnost številnih deležnikov in interesnih skupin. Slovenski organi so predstavili pomembne predloge reforme. Zdaj je bistveno, da se te reforme, ko bo socialni dialog končan, pravočasno sprejmejo in izvajajo.

Ko je nastopila kriza, se je predolgo čakalo z nujnimi korektivni ukrepi.

V Sloveniji se je o pokojninski reformi razpravljalo na široko, zdaj pa je čas za ukrepanje.

Kako bi vi ocenili predlog sistema zdravstvenega varstva?

Poleg zakonodajnih sprememb bi bilo treba sprejeti tudi odločitve o prihodnjih usmeritvah prestrukturiranja bolnišnične mreže. Obstajati bi morala dobro oblikovana strategija za zagotavljanje optimalne razporeditve omejenih virov, tako da bi lahko čim boljše izkoristili drago medicinsko opremo in dragoceni čas izkušenih zdravnikov.

Slovenija mora pripraviti tudi pokojninsko reformo. Evropska komisija je poudarila, da še vedno ni konkretnih zakonodajnih predlogov. Kaj bi vi predlagali? S katerim izzivom v zvezi s pokojninskim sistemom bi vi začeli?

Komisija že od leta 2013 priporoča, da se izvede pokojninska reforma. Izziv je dvoplasten. Pokojninski sistem bi moral biti vzdržan in pokojnine bi morale biti ustrezne. V trenutnih razmerah to pomeni, da se doba, ki jo preživijo v pokoju kot posledica daljše življenjske dobe, v primerjavi z delovno dobo ne sme bistveno podaljšati. Rešitev tega problema, ki se izvaja drugje v Evropi, je v zagotovitvi povezave med zakonsko določeno upokojitveno starostjo in pričakovano življenjsko dobo.

To je bilo omenjeno tudi v primerjalni analizi Evroskupine o vzdržnosti pokojninskega sistema 20. marca letos.

Pokojninsko reformo je treba sprejeti v paketu. Ker je pokojninska politika vzajemno povezana z drugimi politikami, je potreben celovit pristop. Da bi dosegli daljšo delovno dobo z zvišanjem upokojitvene starosti, je treba poskrbeti tudi za spremljajoče politike za izboljšanje zaposljivosti starejših delavcev.

Vzeti si je treba potreben čas, da se vsem pomembnim deležnikom pojasni, zakaj je reforma potrebna. Zlasti pri pokojninskih reformah je treba imeti široko podporo (v družbi in parlamentu), da bo reforma uspešna in da bo zagotovila stabilnost za ljudi glede upokojevanja. V Sloveniji se je o pokojninski reformi razpravljalo na široko, zdaj pa je čas za ukrepanje. Tudi zato, ker je najboljši čas za izvedbo reform v času dobrih gospodarskih razmer.

Za letošnje leto je napovedana 3,3-odstotna gospodarska rast, za prihodnje leto 3,1-odstotna.

Kako naj se Slovenija obnaša glede na te napovedi?

Ali obstajajo kakšna tveganja, ki se jim lahko izogne?

Gospodarsko okolje je trenutno zelo pozitivno, uravnoteženo rast poganjata tako izvoz kot domače povpraševanje. Predvideva se, da se bodo povečale naložbe, zato bi bilo treba povečati tudi potencial rasti, pri čemer rast ne bo samo uravnotežena, ampak tudi trajna.

Na podlagi napovedi komisije gospodarstvo že deluje nekoliko nad svojim potencialom. Zato je treba sedaj fiskalno politiko ponovno uravnotežiti, prav tako pa izkoristiti ugoden čas za znižanje javnega dolga, da bo vlada imela dovolj javnofinančnega prostora v naslednjem obdobju. Pri tem je treba, kot

Na podlagi napovedi komisije gospodarstvo že deluje nekoliko nad svojim potencialom.

Izkoristiti je treba ugoden čas za znižanje javnega dolga, da bo vlada imela dovolj javnofinančnega prostora v naslednjem obdobju.

je nedavno poudarila Evropska komisija, vzpostaviti ravnovesje med fiskalnim uravnoteženjem in podporo okrevanju.

Za majhno odprto gospodarstvo, kot je Slovenija, je najboljše imeti urejene javne finance ter izboljšati konkurenčnost in prilagoditveno sposobnost gospodarstva. Dobri časi so idealni za uvajanje reform in trenutno je Evropa v takem obdobju.

Kaj je po vašem večje tveganje – sprejemanje napačnih odločitev ali prepozno sprejemanje pravih odločitev?

Obe izbiri sta slabi, tako kot ni dobička od naglo uvedenih, nekvalitetnih reform. Prav nasprotno. Slabo zasnovane reforme ogrožajo javno podporo reformam. To pa ne sme biti uporabljeno kot opravičevanje za neaktivnost v času, ko so reforme potrebne.

Ena najpomembnejših izkušenj iz krize je, da izvajanje pravočasnih in ambicioznih reform naredi gospodarstvo močno in odporno ter družbo uspešno. Pravzaprav je močno okrevanje Slovenije po odločnih ukrepih leta 2013 odličen primer, ki potrjuje to trditev. [gg](#)